

1569 m. gruodžio 7 d. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto privilegija Merkinės miestiečiams, suteikiant jiems Magdeburgo teisę ir kitas laisves

(vertimas iš senosios gūdų kalbos)

Šiuo mūsų raštu, visiems kartu ir kiekvienam atskirai, esamiems ir būsimiems, visiems, kuriems privalu žinoti, skelbiame, kad mes, siekdami geresnės tvarkos ir naudos pavaldiniams, mūsų Merkinės miesto gyventojams ir miestelėnams, o taip pat, kad tokia tvarka didintų mūsų išdo pajamas, mūsų miesto Merkinės pavaldiniams amžiams vokiečių teisę, Magdeburgo vadinamą suteikiame ir šiuo raštu leidžiame. Šio teisės papuošimui ir pagausinimui suteikiame ir dovanojame miesto antspaudą – Vienaragi. Geriausiam to paliudijimui, šiame mūsų rašte, duotame visiems mūsų Merkinės miesto gyventojams, išlaisvindami mūsų pavaldinius šio mūsų aukščiau nurodyto Merkinės miesto nuo lietuviškų žemės teisių ir visuotinių papročių, kuriuos sulaiko Magdeburgo teisė, įsakėme nupiešti herbą.

Taip pat šiuo mūsų raštu amžiams išlaisviname esamus ir būsimus aukščiau įvardintus šio miesto gyventojus nuo bet kokios vaivadų, kaštelionų, seniūnų, valdytojų, teisėjų, pateisėjų ir visų kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pareigūnų ir jų vietininkų visų kartu ir kiekvieno atskirai valdžios ir viešpatavimo. Dėl to nuo šiol neprivaloma stoti prieš jų teismą ar kurio nors iš jų teismą atskirai ir atsakyti teisiniais reikalais, mažais ir dideliais, kad ir kokie prasižengimai bebūtų, o neatvykus į teismą ir nuteistiems – jokių baudų mokėti nereikės. Tik prieš šio miesto vaitą, (esamą ir būsimą), kuris neišvengiamai mūsų turi būti paskirtas ir prieš burmistrą, kuris pagal kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų paprotį iš savos aplinkos išrenkamas ir paskiriamas, pagal Magdeburgo miesto teisę ir teisminę procedūrą šios teisės išsaugojimui privalomą atsakyti ir veikti. Tai reiškia, kad privaloma bus atsakyti prieš tuo metu prisiekusį šios vietos vaitą ir suolininką kiekvienam besiskundžiančiam, tiek šio miesto gyventojui, tiek pašaliniam asmenims visais įžeidžiančiais reikalais, kurie lotynų kalboje vadinami „criminalis“, tokiais, kaip piktadarybės, žmogžudystės, kūno sužalojimai, padegimai ir visais kitais reikalais ir piktais prasižengimais, kurie priklauso vaito teismui, o visais kitais miesto reikalais, kurie priklauso burmistro ir tarybos teismui – prieš burmistrą ir šio miesto tarybą.

Šio mūsų rašto jėga duodame ir leidžiame aukščiau įvardintame mieste tuo laiku mūsų paskirtiems vaitams, suolininkams ir burmistru su magistrato nariais tokias bylas, kurios priskirtas jų teismui, klausyti, svarstyti, teisti, spręsti, bausti pagal Magdeburgo teisės procedūras ir tvarką. Kaip ir visiems mūsų Merkinės miesto gyventojams, taip ir pašaliniam asmenims, manantiems, kad nuosprendis, priimtas aukščiau nurodytų minėto miesto valdžios atstovų per sunkus, leidžiama dėl

nuosprendžių ir dekretų apeliuoti į Merkinės valdytoją, esamą ir būsimą, o po valdytojo teismo ir dėl jo visų dekretų, į mus ir mūsų teismą, jei bus būtinybė, apeliuoti. Į burmistro tarnybą šiame mieste turi būti paskirtas dievobaimingas ir Magdeburgo teisę išmanantis žmogus, nuolat šiame mieste gyvenantis (turtingas) mūsų Merkinės valdytojo iš trijų jam pasiūlytų miestiečių išrinktas. Taip pat ir vaitą, žmogų dievobaimingą ir išmanantį, kuriam priklausys pagrindiniai reikalai, šioms pareigoms ir vaito tarnybai mūsų atskiru raštu pažadame tvirtinti ir jo pareigybę iki vaito mirties ar, kol bus mūsų tokia valia, saugoti kartu su žemėmis, priklausančiomis vaitystei (žemės turi būti ne daugiau nei du valakai).

Be viso to mes, norėdami mūsų atsidavusiems pavaldiniams, pirkliais, amatininkams ir kitiems gyventojams ir aukščiau paminėtiems šio Merkinės miesto gyventojams, parodyti pačią didžiausią malonę, sumanėme šiame Merkinės mieste leisti rengti keturis laisvus kasmetinius turgus. Pirmąjį – per Tris karalius, antrąjį – Mergelės Marijos Žolinę, trečiąjį – per Šv. Mykolo dieną, katalikų šventę, o savaitinį turgų prisakome rengti kiekvieną šeštadienį. Merkinės gyventojus apdovanojame teisėmis ir laisvėmis aukščiau minėtus nurodytus turgus kasmet ir kas savaitę rengti pagal kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų ir miestelių papročius. O visiems kartu ir kiekvienam atskirai pirkliais, vežėjams, pardavėjams, perpirkėjams, miestiečiams, valstiečiams ir žmonėms bet kurio luomo, vykstantiems su įvairiomis prekėmis ir prekybos priemonėmis į Merkinės miestą nurodytomis kasmetinių turgų ir turgaus dienų dienomis ir valandomis, turi būti netrukdoma atvažiuoti, ateiti ir įvairias prekes išdėlioti, pardavinėti, pirkti, mainyti ir vesti prekybą su bet kokiais asmenimis, iš kur jie beatvyktų.

Šio Merkinės miesto gyventojams grūdų seikėjimui matinę statinę, į kurią keturi Krokuvos gorčiai telpa, nuosavybės teise mieste grūdams seikėti dovanojame.

O prekybos ir kitus prekių mokesčius nurodome nuolat kiekvieną savaitę mūsų naudai rinkti iš pašalinių žmonių, kurie su savo prekėmis į turgų atvyks, išskyrus miestiečius, kurie nuo prekybinių mokesčių turi būti išlaisvinti pagal kitų tokias privilegijas turinčių mūsų miestų papročius.

Aukščiau įvardintam Merkinės miestui ir jo gyventojams visas miesto žemes (teritorijas), t.y. valakus, kaimus, sodus, daržus, margus, miškus, kurie visi kartu, mūsų dvarininko Grigorijaus Delnickio senu ir nauju matavimu pažymėti ir duoti, per visą savo plotį ir per ilgį savo ribose šia mūsų tikriausia privilegija patvirtiname ir minėtam mūsų Merkinės miestui prirašome ir patiems jo gyventojams ir palikuoniams nuosavybės teise leidžiame valdyti jas visais būsimais laikais pagal

kitų mūsų privilegijomis apdovanotų miestų paprotį, išskyrus kai kurias mūsų žemes t.y. užtvankas, tvenkinius ir kitas žemes, kurios yra tarp miesto žemių ir priklauso mūsų Merkinės dvarui, kurias mūsų Merkinės valdytojas turi ar turės savo valdžioje. O jeigu kokios nors miesto valdos iš upių ar prūdų būtų užimtos ir iš miesto paimtos ar vėliau mūsų naudai daugiau miesto žemių nueitų, atitinkamą atkeitimą žemėmis aukščiau įvardintam miestui mūsų valdytojui įsakysime padaryti. Iš šių miesto žemių, tokiu būdu šiam miestui mūsų duotų ir prirašytų, aukščiau įvardinti miestiečiai ir kiekvienas iš jų, visus činšus ir įvairius mokesčius, ir kitas prievoles, priklausančias mums, pagal mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės nuostatus įprastu būdu turės mokėti. Visas šias prievoles ir miesto činšus vaitas ir mūsų minėto miesto suolininkai turi rinkti ir atiduoti Merkinės valdytojui, gaudami už tai pakvitavimus.

O kad geriau būtų užtikrintas šio miesto poreikių tenkinimas, miestiečiai rotušę pastatyti, o gatvėse ir keliuose padaryti užkardas ir kitus miesto poreikius vykdyti, savo namus patys pastatyti, jų nuolankiu prašymu ir mūsų malone aukščiau įvardinto Merkinės miesto gyventojus jų bendrai naudai visiems laikams nuo mokesčio už sodybinių sklypų rykštes atleidžiame ir šiuo mūsų raštu dovanojame. Taip iš valdų niekas nieko mokėti neturės niekada. Be to, šiems poreikiams ir bendrai mūsų minėto miesto naudai, visiems laikams dovanojame gyventojams visas pajamas iš pirties ir kirpyklos, kurias miestiečiai sau mieste turi pastatyti, ką patvirtiname šia mūsų privilegija.

Taip pat mes leidžiame Merkinės miesto gyventojams žuvies žvejybą Nemuno upėje vada, bradiniu ir meškere. To mūsų urėdas jiems drausti negali.

Paminėta pirtis su mūsų Merkinės dvaro valdytojo žinia turinti būti pastatyta nuošaliai, kad būtų išvengta gaisro. Ir nustatome, kad nei vienas miestietis šiame mieste atskirų pirčių prie savo namų nedrįstų turėti, nes turi būti viena bendra pirtis.

Taip pat norime ir to, kad šlėktos, bajorai ir bet kurio luomo tarnybos žmonės, kurie aukščiau minėtame mieste turi ir turės tarnybą, ir kurie nėra atskiru mūsų raštu nuo pareigų miestui atleisti, iš savo pareigybių kartu su visais miestiečiais pagal įstatymą ir prieš įstatymą atsakyti ir įvairias miesto pareigas vykdyti.

Dėl tokios mūsų Merkinės miesto gyventojams parodytos malonės nurodome, kad šalia malūnų esančios užtvankos, kur jos bebūtų šiame Merkinės mieste, turės būti miestiečių suremontuotos, rinkos aikštė ir miesto gatvės išgrįstos, per upę ir visur mieste, kur reikės tiltai pastatyti. Be to nurodome, kad miestiečiai rotušę rinkos aikštėje savo sąskaita turės pastatyti, taip pat miesto ribose

esančius ir į miestą einančius kelius savo sąskaitą visais laikais turės remontuoti. O kad bendra nauda būtų, leidžiame prie rotušės ir greta pačių pastatytos rotušės pastatyti sandėlius ir parduotuves įvairių prekių pardavimui. Iš šių parduotuvių činšas ir kiti mokesčiai per minėto miesto valdytoją turi būti renkami ir nukreipiami bendrai miesto naudai.

Kad nebūtų gaisrų, salyklos ir bravorai nuo miesto turi būti statomi nuošaliai. Kad nebūtų gaisrų taip pat įtvirtiname pareigą visiems miestiečiams kartu ir atskirai šiame mūsų mieste turėti mūrinius arba gerai moliu išteptus dūmtraukius.

Visa tai ir kiekvieną straipsnį ir punktą atskirai už save ir savo palikuonis prižadame šiuo raštu tvirtai saugoti amžiais. Geresniam tikėjimui ir geresniam visko, kas surašyta šiame rašte paliudijimui, pasirašėme savo nuosava ranka ir įsakėme mūsų raštą padauginti ir visiems Merkinės miesto gyventojams duoti.

Rašytas Knyšine 1569 m. gruodžio 7 d. po Kristaus gimimo.

Iš senosios gudų kalbos vertimą į rusų kalbą atliko Elvyra Jermolenko ir Natalija Poleščiuok

Į lietuvių kalbą išvertė M. Černiauskas ir A. Černiauskas